

Værd at opleve

- 1 Borgen** fungerede som tilflugtsborg i jernalderen. Her kunne folk fra egnen søge hen med både husdyr og ejendele, når fjender gik i land.
- 2 Borgedalssø** er en kunstigt opstemmet sø i sprækkedalen Søndre Borgedal. Der er frit fiskeri i søen med gyldigt fisketegn.
- 3 Lilleborg** var kongemagtens borg på Bornholm fra omkring år 1150. Den er formentlig opført af kong Svend Grathe.
- 4 Rytterknægten** er Bornholms højeste punkt, 162 meter over havet. Nyd udsigten over øen fra Kongemindetårnet.
- 5 Ekkodalen** er den måske mest kendte af sprækkedalene på Bornholm på grund af dalens imponerende størrelse og ekkoet, som kan opleves fra Ørstedes Kilde. Den går helt ud til havet ved Saltuna.
- 6 Gamleborg** er den ældste borg, som kongemagten benyttede på Bornholm – kongerne har brugt borgen helt tilbage fra vikingetiden. Den blev senere afløst af den mere moderne Lilleborg.
- 7 Bastemose** byder på et af Bornholms rigeste vådområder med et rigt fugleliv og sjældne vandlevende insekter. Du kan opleve en flot udsigt fra fugletårnet.
- 8 Bisonskoven** er kendt af mange, for her går vilde, europæiske bison frit i en stor indhegning. De hjælper med at gøre naturen mere varieret.
- 9 Ølene** er et stort vådområde, der er udlagt til fugle-reservat. Gå op i fugletårnet, og se om du kan spotte havørnene.
- 10 Gamleborg** var en tilflugtsborg ved Paradisbakkerne, og den er mindre end sin navnefælle i Almindingen. Den er formentlig opført i jernalderen omkring år 200.
- 11 Aarsdale Ret** er et enestående vidtstrakt område med højlyng, hvor du for alvor får et indtryk af, hvordan det centrale Bornholm har set ud før skovrejsningen.

Velkommen til Højlyngsstien Midt- og Østbornholm

Højlyngsstien er en 67 km lang, markeret vandrerute tværs over Bornholm fra Sandvig til Aarsdale. Højlyngsstien er ikke den hurtigste vej tværs over øen - den snor sig forbi nogle af de smukkeste og mest storslåede oplevelser, Bornholms indland kan byde på. Kombinerer du Højlyngsstien med Kyststien kan du sammensætte en tur på op til 187 km.

Ruten går gennem både offentlige og private arealer. På offentlige arealer må du færdes døgnet rundt både på og udenfor veje og stier. På privatejede arealer må du kun færdes på veje og stier og kun fra kl. 6 til solnedgang. Vi beder dig respektere de private grundejere ved at vise hensyn, tage affald med dig og ikke tage ophold indenfor 150 m til beboelse på privatejede arealer.

Du kan komme til Sandvig og Aarsdale med bus. Ruten krydser buslinjer flere steder: Slotslyngsvej, Nordre Borrelyngsvej, Olsker, Klemenskervej og Segenvej. Se buslinjer og køreplaner på bat.dk

Højlyngsstien er markeret med orange piktogrammer på pæle og malede prikker og pile på træer og sten.

Langs ruten er der primitive overnatningspladser, shelterpladser og to skovområder med fri teltning.

Der er flere vandposter ved eller nær ruten og toiletter med rindende vand, hvor du kan fylde drikkedunken.

Hunde er velkomne og skal altid føres i snor af hensyn til dyrelivet og andre besøgende.

Find faciliteter langs ruten og planlæg din tur på udinaturen.dk. Læs mere om oplevelserne på Højlyngsstien på nst.dk/hojlyngsstien.

BORNHOLMS
REGIONS KOMMUNE

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

www.naturstyrelsen.dk
Tlf. +45 72 54 30 00

● Højlyngsstien
Midt- og Østbornholm

143-2022. Grafisk tilrettelægning og kort: Parabole. Foto: Naturstyrelsen. Tryk: Bording Danmark A/S

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Højlyngsstien Midt- og Østbornholm

En vild vandrerute afskåret fra civilisationen

Højlyngsstien er en vild vandrerute, fordi du på de fleste af rutens 67 km er afskåret fra civilisationen. Oplevelsen på turen er helliget Bornholms særlige natur, og du vandrer kun igennem en enkelt lille by, Olsker, hvor der ikke er butikker. På turen bevæger du dig gennem skove og åbent landskab – for det meste ad trampestier og grusveje. En lille del af ruten følger asfalteret vej (ca. 15 procent).

Højlyngen

Da de første bønder kom til Bornholm, var øen stort set dækket af egeskov. Bønderne ryddede skoven for at få agerjord til jordbrug og græsningsarealer til deres husdyr. Dyrene kom på græs der, hvor jorden var dårligst – især hvor der var mange klipper, som gjorde det svært at dyrke jorden. Bønderne fældede større træer til brænde og gavntræ, og husdyrene bed nye skud ned, og efterhånden udvikledes et kulturlandskab med klippehede og overdrev – den såkaldte Højlyng.

I pollenanalyser kan man se, at Højlyngen bredte sig over Bornholm fra jernalderen til middelalderen, og fra 1300-tallet blev den mere og mere fremherskende. Højlyngen, som også kaldtes Udmarken eller Den Store Lyng, tilhørte kongen og fyldte til sidst omkring 20 procent af Bornholms indland.

I løbet af 1800-tallet blev store dele af Højlyngen tilplantet med skov eller opdyrket, og i dag er der kun få spor tilbage af det særlige kulturlandskab med klippehede og overdrev. Højlyngsstien går igennem det, der tidligere var Højlyngen, og undervejs kan du stadig opleve rester af middelalderlandskabet. Især på Hammerknuden, ved Ravnedalen, i Rutsker Højlyng samt i Aarsdale Ret.

For at bevare de sidste levn af det gamle kulturlandskab ryddes selvplantede træer løbende, og området afgræsses intensivt. Uden den indsats vokser landskabet naturligt til og bliver til skov.

Mange års trafik over Bornholm

Der har altid været færdsel gennem Højlyngen, og du kan flere steder på ruten se spor af tidligere tiders trafik. Langs ruten findes både gamle hulveje, som er slidt ned i landskabet af færdsel gennem generationer, og stenvarder – såkaldte "pilte", som formentlig tjente som pejlemærker at navigere efter.

Danmarks tredjestørste skovområde

På Midt- og Østbornholm går Højlyngsstien gennem et vidtstrakt, sammenhængende skovområde, der begynder ved Vestermarie i vest og slutter nær Nexø i øst. Skovområdet består af den statsejede Almindingen og flere kommunalt ejede og private plantager, der sammen udgør Danmarks tredjestørste skov. Set fra det flade landskab på Sydbornholm hæver skoven sig dramatisk over landskabet – helt op til 162 meter over havet ved Rytterknægten, der er Bornholms højeste punkt.

Skovrejsningen

Før 1800-tallet var det meste af området højlyng, men her efter begyndte den nationale skovrejsning, som skulle sikre, at landet kunne være selvforsynende med den vigtige ressource, som træ også var dengang. På Bornholm var det holzførster (skovrider) Hans Rømer, som på kongens ordre startede skovrejsningen i Almindingen i 1800. Han mødte stor lokal modstand fra de bornholmske bønder, fordi de nu ikke længere fik lov at sætte deres dyr på græs på kongens jord i Almindingen.

Efterhånden som Almindingen blev skovdækket vendte folkestemningen, blandt andet fordi folk kunne se værdien af skoven som oplevelsessted, og skovrejsningen bredte sig til andre områder på Bornholm, hvor det især var de – med landbrugets øjne – dårlige jorde i Højlyngen, der blev tilplantet. I dag er 23 procent af Bornholm dækket af skov.

På vej mod en mere varieret skov

Fori skovene i høj grad er opstået ved tilplantning, er der store områder med rødgran, men undervejs vil du også opleve mere vild og naturlig skov, særligt omkring sprækkedalene. Her har skoven ofte fået lov at passe sig selv i det uvejsomme terræn, og også en stor del af de statslige skovområder i Almindingen er udlagt som urørt skov.

Partnerskabet bag stien Højlyngsstien er blevet til i et partnerskab mellem Bornholms Regionskommune og Naturstyrelsen. En lang række private lodsejere lægger desuden jord til ruten uden for de kommunale og statslige naturområder.